



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Reiffenstuel, Anaklet

Monachii, 1699

II. De Divisione Justitiæ in Commutativam, & distributivam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40206

Amicitia, &
Affabilitas,
quid?

Et quomo-
do differ-
rant?

Adulario, &

Morositas,
quid?

12. *Amicitia* est virtus, qua aliqui mutuam apertamque inter se benevolentiam gerunt, seque invicem bonis affici volunt honestatis gratia, & non solum jucunditatis. *Affabilitas* est virtus, quæ procurat, ut conversatio nostra in communi hominum consuetudine sit grata, & talis, qualem esse decet spectatâ conditione nostrâ & eorum, quibuscum agimus, aliisque circumstantijs. Differt ab *Amicitia*, quod hæc inter notos duntaxat; *Affabilitas* verò inter quosvis, etiam ignotos, locum habeat: item, quod *Affabilitas* in sermone, & vitæ consuetudine versetur; *Amicitia* potissimum in affectu. Contra *Affabilitatem* delinquitur tum per excessum, seu nimio placendi studio, dum quis in omnibus se accommodat alijs, omnia probat, omnia laudat: & hoc, si fiat propriæ utilitatis causâ, erit *Adulatio*; si solum, ut quis placeat, is *Blandus* appellatur. Tum per defectum, eique *Morositas*, qua quis proximo in congressibus nonnullam molestiam ac tædium affert, dum parùm curat sese accommodare, sed asper est, & pronus ad contradicendum.

QUÆSTIO II.

De divisione Justitiæ in Commutativam, & Distributivam.

Justitia di-
viditur in
Commuta-
tivam, &
Distributi-
vam.

Justitia
Commuta-
tiva, quæ?

13. **C**elebris est hæc divisio Justitiæ in commutativam & distributivam, ab Aristotele 5. *Ethic*, cap. 2. assignata, & communiter recepta. Earum utraque est Justitia propriè dicta, observans debitum legale, & reddens alteri, quod suum est, ad æqualitatem, sed cum discrimine: nam una servat æqualitatem Arithmeticam, altera tantum Geometricam, prout amplius declarabitur.

14. **CONCL. I.** *Justitia commutativa* dicitur illa, quæ versatur in commutationibus rerum, pactis, & contractibus faciendis. Echætunc observatur, quando fit commutatio rerum secundum æqualitatem dati & accepti: id est, considerando solum valorem rerum sine ullo respectu ad personas; ut videlicet tanti valeat, moraliter saltem, res reddenda, quanti valet accepta, qualescunquetandem sint personæ, siue nobiles, siue ignobiles. Sic fit, quando quis debet alteri centum, & ipsi reddit centum, vel aliquid illis centum æquivalens. Idem accidit in rerum ven-

venditionibus, si tanti res vendatur, quanti moraliter saltem, & juxta communem hominum aestimationem, hic & nunc valet.

15. Et additur, *moraliter saltem*. Nam dicta aequalitas non ^{Qualem} ^{servet a-} ^{qualitatem?} semper debet esse omnino exacta & metaphysica, sed sufficit moralis, quae habetur juxta prudentem hominum aestimationem, prout inter alios notat Maitrius 3. Sentent. disp. 3. num. 150. Patet hoc manifestè in rerum emptionibus & venditionibus, in quibus exacta & metaphysica illa aequalitas attingi semper non potest, sed solum moralis: sic enim equus, aut quodcunque aliud animal vivens, aestimato pretio jure venditur & emitur, non obstante quòd aurum totius Mundi non aequivaleat entitati unius equi, cum omne vivens simpliciter nobilius sit non vivente; quia in tali venditione & emptione saltem intervenit aequalitas moralis, taxanda juxta prudentem aestimationem hominum, atque exigentiam & utilitatem humani convictus, propter quem haec utiliora, ac proinde magis cara, illa verò minus utilia, sicque minus cara esse censentur.

16. CONCL. II. *Justitia distributiva* e contra illa est, quae commoda & onera communia, utputa officia, beneficia, communes ^{Justitia di-} ^{distributiva,} ^{quae?} exactiones, tributa &c. distribuit inter partes Communitatis cum proportione Geometrica ad singulorum merita, vel statum conditionem. Ita in re communis. Talis Justitia distributiva debet observari, quando honores vel praemia distribuuntur juxta cujuslibet meritum, & proportionem status, dando scilicet majora magis de Republica meritis, aut in majore dignitate constitutis; & minora alijs juxta cujusque meritum, statusque conditionem. Idem fit in impositione communium onerum: nam plura (caeteris paribus) debet contribuere ad communes Reipublicae necessitates, qui majora habet bona seu praedia; minus verò, qui minora bona seu praedia possidet.

17. CONCL. III. *Justitia commutativa & distributiva* varie differunt, praecipue verò in hoc, quòd Justitia distributiva servet proportionem sive aequalitatem Geometricam, commutativa Arithmeticam. Ita Scotus 4. dist. 46. q. 1. dicens, ^{Hae servat} ^{proportio-} ^{nem Geo-} ^{metricam,} ^{illa Arith-} ^{meticam.} quòd in distributiva requiratur aequalitas proportionis, non quantitatis; in commutativa secundum aliquos aequalitas quantitatis, non tamen proportionis: Maitrius disp. 3. Theolog. Mor. num. 1. & alij. Ratio est: quia finis intrinsecus Justitiae commutativae est, constituere aequalitatem inter datum & acceptum, v. g. centum reddendo pro centum: Justitiae verò distributivae finis intrinsecus est, con-

stituere æqualitatem inter proportionem & proportionem, ut nimirum talis sit proportio inter res & onera, quæ distribuuntur, qualis est proportio inter condiciones personarum, quibus fit distributio.

Proportio
Arithmeti-
ca, & Geo-
metrica,
quæ?

18. Porò per *æqualitatem*, seu *proportionem Arithmeticam*, intelligitur vera æqualitas rei ad rem, utputà centum ad centum, aut alterius iusti pretij ad rem emptam, sine ullo habito respectu ad personas. Per *proportionem Geometricam* verò intelligitur ea, qua singulis tribuitur id, quod debent habere, cum inæqualitate tamen, juxta scilicet inæqualitatem ipsarum personarum, & cum proportione ad statum atque conditionem singulorum. Unde sequitur & alia differentia: nam in Justitia distributiva, atque proportione Geometrica, habetur respectus ad personas, earumque qualitates; prout patet in exemplis *num. 16.* adductis: secùs fit in Justitia commutativa, & proportione Arithmetica, ubi sine ullo personarum respectu res ipsæ (id est, data & recepta) inter se comparantur.

Utraque
Justitia di-
viditur in
præmiati-
vam, & pu-
nitivam.

19. CONCL. IV. Utraque hæc Justitia, scilicet tam commutativa, quàm distributiva, dividitur ulterius in præmiativam, quæ pro meritis reddit præmia; & in punitivam, seu vindictivam, quæ pro delictis reddit supplicia. Ita Doctores communiter, & probatur inductione. Quia inprimis Justitia distributiva tunc est præmiativa, quando honores, officia, & hujusmodi, in præmium præstitorum beneficiorum distribuit, inæqualiter tamen juxta inæqualitatem ac proportionem statûs & conditionis singulorum, dando scilicet plus personis in majore dignitate constitutis, & minus in minore dignitate constitutis; prout communiter fieri solet. Tunc verò Justitia distributiva est punitiva, quando nocentes, ut par est, supplicijs afficit, habitâ tamen ratione dignitatis, seu statûs personarum: sic adulterium v. g. in privatis personis alicubi pro prima vice punitur, statuendo ipsas cum publico despectu ante fores Ecclesiæ; in personis autem dignioribus multâ pecuniariâ. Et simile quid in multis alijs peccatis infligendis observari solet. Deinde, quòd dicta divisio conveniat Justitiæ commutativæ patet ex eo: quia hæc tunc censetur esse præmiativa, quando distribuuntur æqualiter præmia juxta æqualitatem meritorum, nullâ habitâ ratione conditionis, dignitatis & statûs personarum, quibus fit illa distributio. Est etiam punitiva quando æqualia pro delictis supplicia inferuntur: sic enim commutando, pro meritis redduntur præmia æqualia, pro

statûs

399

pro

pro delictis verò supplicia. Maffrius in 3. disp. 7. n. 177. post Scorum
4. dist. 46. q. un. §. hic primò, & alios.

20. Quæres, quodnam sit objectum Justitiæ propriè dictæ? Justitiæ ob-
jectum, Resp. cum communi, objectum ejus esse jus propriè dictum, seu
jus alteri obtrictum. Ratio est: quia illud est objectum forma-
le virtutis, ad quod virtus principaliter ordinatur: atqui Justitia
propriè dicta principaliter ordinatur ad hoc jus constituendum,
alterique reddendum, ut patet ex ejus definitione (b) ergo. Re- (b) n. 5.
stat proinde de hoc Jure agendum. *datâ.*

QUÆSTIO III.

Quid, & quotuplex sit Jus, Ubi & de Actione
reali, & personali.

21. **A**dvertendum, quòd Jus varias habeat acceptiones. Juris varia
Quandoque enim Jus accipitur pro facultate aliquid ^{acception-}
agendi legitimè, & inculpate: quomodo dici solet, ali-
quem uti jure suo, dum id agit, quod licitè agere potest. Inter-
dum pro sententia Judicis, ut *cap. ult. de Constit. in 6.* ibi: *Extra ter-*
ritorium jus dicenti impune non paretur. Aliquando pro ipsa Juris, seu
Legum scientia: quo modo Studiosi, qui jus Civile aut Canoni-
cum audiunt, dicuntur Juri operam dare. Sumitur præterea no-
men juris, ut idem est ac Lex: quo pacto illud dividi solet in Jus
naturale & positivum, in Jus Divinum & humanum, & hoc rur- (c) *Ut di-*
sum in Jus Canonicum & Civile. (c) Tandem, & quantum ad *ctâ Tract.*
propositum, jus accipitur, prout est objectum Justitiæ; de quo *2. Dist. 1. n.*
loquendo, sic *3. & seqq.*

22. CONCL. I. Jus est facultas seu potestas legitima, quam
quis habet ad aliquam rem obtinendam, vel retinendam, aut ad
aliquid faciendum, ita ut ab illius rei obtentione, seu retentione,
vel ab illa actione facienda licitè impediri non possit. Ita Maffrius
disp. 3. Theol. Mor. num. 2. Sive, ut alij brevius loquuntur, Jus est fa-
cultas utendi re pro libitu citra injuriam alterius. <sup>lus, ut est
objectum
Justitiæ,
quid?</sup>

23. CONCL. II. Jus taliter acceptum præcipuè dividitur in ^{Dividitur}
Jus ad rem, & Jus in re. Ita communis; & habetur *cap. ult. de Con-* ⁱⁿ
ess. Præbend. in 6. ibi: *In quibus Beneficijs jus non esset quesitum in re,* ^{ius ad rem,}
licet ad rem. Porro Jus ad rem dicitur, quo ipsa res nondum est af- [&]
fecta ^{fecta}